

STRIKFORNATO's
rol als *Maritime*
Battle Staff

Plannen en beleid binnen de NAVO

Begin februari 2022, de oefening *Neptune Strike*. De eerste keer sinds het einde van de Koude Oorlog dat een US carrier onder NAVO-vlag opereerde. Met de oplopende spanning begin februari in Oekraïne was de oefening een goede uiting van *alliance cohesion* met in totaal een 25-tal betrokken NAVO-landen. De oefening was op het laatste moment een aantal weken naar voren gehaald om als afschrikingsactiviteit te dienen richting Rusland. Er kwam steeds meer informatie binnen dat een invasie van Rusland in Oekraïne in voorbereiding was. Bij de totstandkoming van dit artikel gebeurde dit ook daadwerkelijk.

Momenteel bevindt de NAVO zich in een transitie waar het gaat om defensieplannen. Met de inval van Rusland in Oekraïne is dit niet het beste moment om de plannen te veranderen, maar die beweging was al enige tijd in gang gezet. De huidige plannen heten *Graduate Response Plans* (GRP's) en kennen een gefaseerde troepenopbouw. De termen en afkortingen die daarbij horen zijn: *Long Term Commitment Plan* (LTCP), *NATO Response Forces* (NRF), *Very High Readiness Joint Task Force* (VJTF) en bijvoorbeeld *Follow on Forces Group* (FFG). Het ziet ernaar uit dat al deze termen, versneld door wat er nu in Oekraïne gebeurt, gaan veranderen en een andere inhoud gaan krijgen. In dit artikel wordt allereerst duiding gegeven aan deze ontwikkeling en wordt het verband gelegd met onder andere de capaciteitsopbouw van de Koninklijke Marine.

Daarnaast wordt een blik geworpen in de keuken van *Naval Striking and Support Forces NATO* (kortweg STRIK-FORNATO of SFN). Als *Maritime Battle Staff* (MBS) op vijf dagen *Notice to Move* met toegang tot *US High End Maritime Strike* capaciteiten is het hoofdkwartier een relatief onbekende maar unieke plek om ervaring op te doen. Via dit artikel wordt hier meer bekendheid aan gegeven. Een probleem bij het schrijven over de huidige ontwikkelingen in de NAVO vormt de classificatie van informatie. Zeker waar het de illustraties en uitwerking van commandostructuren betreft. Dat is de reden waarom dit artikel zich beperkt tot het duiden van de informatie die via open bronnen beschikbaar is (OSINT).

Ontwikkelingen in de NAVO

Sinds omstreeks 2010 werden plannen voor de verdediging van het Euro-Atlantische gebied gekenmerkt door een sterke regionale focus. Deze regionale focus was (en is) te zien in de verdeling van het verantwoordelijkheidsgebied in een Noordelijk (Joint Force Command (JFC) Brunssum) en Zuidelijk (JFC Napels) deel. Sinds kort is daar JFC Norfolk bijgekomen. JFC Norfolk is momenteel verantwoordelijk voor het Atlantische Zeegebied inclusief de landmassa van Noorwegen. Of Noorwegen onder Brunssum of Norfolk zou moeten vallen is nog niet iedereen het eens. JFC Norfolk is medio 2021 *fully operational capable* verklaard. Daarmee is net als in de Koude Oorlog een apart NAVO-hoofdkwartier verantwoordelijk voor het Atlantische Zeegebied waaronder de *Greenland-Iceland-UK-(GIUK)- gap*.

De bestaande plannen voor de verdediging van het Euro-Atlantische gebied zijn opgedeeld in vijf delen, zogenaamde Graduated Respons Plans (GRP's). GRP Eagle Defender (Baltische Staten en Polen), GRP Resiliant Defender (Roemenië en Bulgarije), GRP Integral Defender (Turkije), GRP Frontier Defender (NOR, GIUK-gap) en GRP Enduring Defender (Hongarije, Slovenië). Al deze op zichzelf staande plannen zijn gebaseerd op de binnen de NAVO bekende *Force Flow* van VJTF, IFFG en FFG die, verspreid over een tijd variërend van een paar dagen tot meer dan een half jaar, beschikbaar komen. Problematisch is dat ieder plan zich afzonderlijk richt op hetzelfde aantal beschikbare eenheden, wat maakt dat plannen hierdoor onvoldoende op elkaar zijn afgestemd als er een *theatre-wide* conflict uitbreekt. Het veranderde dreigingsbeeld van de afgelopen tien jaar, met een assertiever Rusland op meerdere fronten en een grillig dreigingsbeeld van *Terrorist Groups* (TG's) op de Europese zuidflank heeft de *Supreme Allied Commander Europe* (SACEUR) doen inzien dat het opdelen van de verdedigingsplannen in de vijf regio's niet de oplossing is om schaarse middelen te verdelen over het hele Euro-Atlantische verantwoordelijkheidsgebied. Daarnaast was er behoefte aan meer coördinatie van vaak nationale activiteiten in vredetijd die kunnen bijdragen aan het zogenaamde afschrikkings-effect (*deterrence*).

In 2020 accordeerden de ministers van Defensie van alle 30 NAVO-lidstaten het NAVO-concept voor de *Deterrence and Defence of the Euro Atlantic Area* (DDA). Dit DDA-concept geeft richting aan de planning van de Alliantie teneinde de strategische en operationele doelen te bereiken die staan beschreven in de *NATO Military Strategy*. DDA verenigt nationale, regionale en *theatre-wide* militaire doelen in een gemeenschappelijk strategie. Het creëert een raamwerk waarin nationale afschrikkingsactiviteiten in vredetijd kunnen worden afgestemd en indien opgedragen, in crisis en conflict kunnen worden gecoördineerd. In het DDA-concept maakt de (SACEUR) een tweedeling in de plannen. Allereerst de plannen voor afschrikkingsactiviteiten gedurende vredetijd genaamd

‘Een groeiende defensiebegroting in Nederland opent wellicht de deur naar verdere vernieuwing en capaciteitsopbouw binnen de Nederlandse marine’

Supreme Allied Commander Europe (SACEUR) General Tod D. Wolters (NATO)

SACEUR's Strategic Directive (SSD)¹. Op de tweede plaats betreft het plannen voor activiteiten tijdens crisis en conflict, het zogenoemde *SACEUR's AOR-wide Strategic Plan* (SASP): het grote verdedigingsplan. Het SASP wordt momenteel binnen de hele structuur van *Allied Command Operations* (ACO) uitgewerkt.

Bij het geven van een opdracht aan de hele ACO-structuur is de C2 van de NAVO een complicerende factor.² De

NAVO C2 kent niet alleen een regionale focus via de structuur van de *Joint Force Commands* (JFC's). Door deze C2-structuur loopt ook een keten van domeinadviseurs: MARCOM, AIRCOM, LANDCOM, JSEC (logistiek), CyOC (cyber),

NSHQ (SOF). Via deze keten wordt SACEUR niet alleen geadviseerd, ook vindt een deel van de *force generation* plaats en worden in veel gevallen ook activiteiten aangestuurd. Voorbeelden daarvan zijn AIRCOM en de twee *Combined Air Operation Centres* (CAOC's) in het Duitse Uedem en het Spaanse Torrejon die centraal de militaire vliegbewegingen plannen en coördineren. Maar ook MARCOM die de vier *Standing NATO Maritime Groups* en de operatie *Sea Guardian* aanstuurt. Het betreft een complex geheel. Een belangrijk gegeven bij het maken van een *theatre-wide* plan is dat de regionale focus soms botst met de domeinfocus in de discussie wie waarvoor in ruimte en tijd verantwoordelijk zou moeten zijn. De complexiteit bij het ontwikkelen van het SASP komt neer op het feit dat visies van de domeinadviseurs samengevoegd moeten worden met die van de regionale commandanten. Daarvoor is een traject opgesteld van een aantal jaar

waarin eerst de domeinadviseurs en daarna de regionale commandanten hun plannen presenteren. Dit traject is inmiddels onder druk van de oorlog in Oekraïne versneld.

De vijf afzonderlijke en onsaamenhangende regionale GRP's zullen versneld vervangen worden door een *theatre-wide* plan onder DDA. De rol van het *Supreme Headquarters Allied Powers Europe* (SHAPE) moet in het licht van *theatre-wide defence* dus ook aanzienlijk veranderen. SHAPE zal veel meer dan voorheen de rol van een zogenaamd *Warfighting HQ* moeten gaan nemen waarin schaarse middelen door SHAPE geprioriteerd gaan worden over het hele verantwoordelijkheidsgebied.

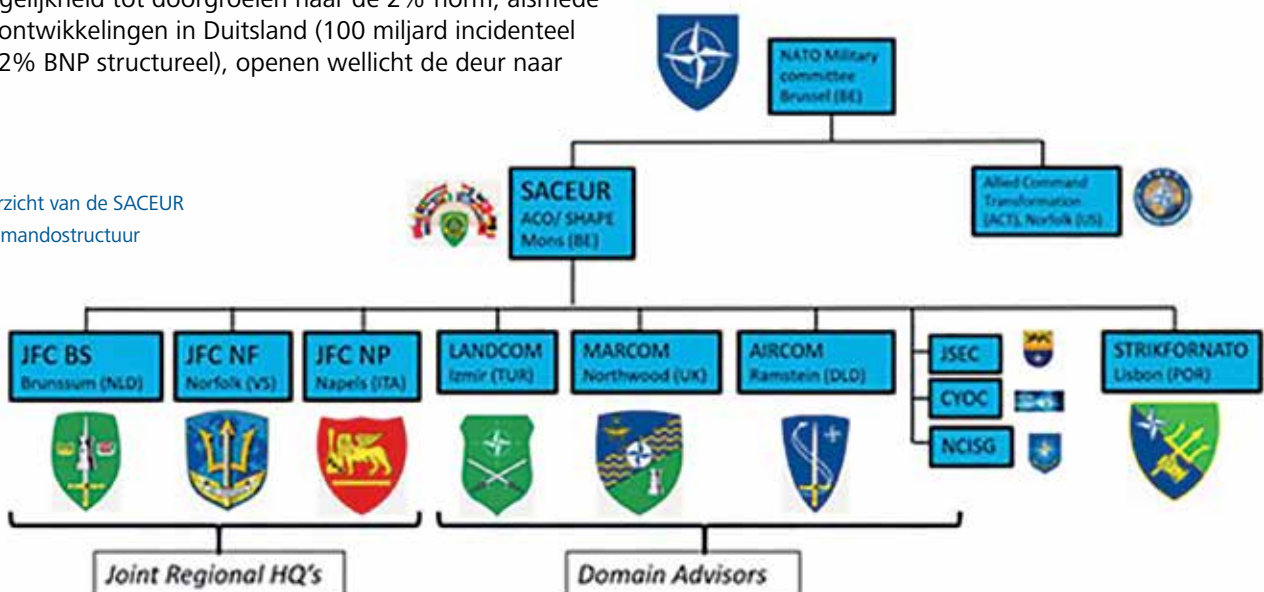
Het verandertraject gaat momenteel simultaan gepaard met het opzetten van een nieuwe *NATO Force Structure*. Een herindeling van de NAVO-interventiemacht, de *NATO Response Force*, vindt plaats in het *New Force Model* (NFM). Dit nieuwe model moet ervoor zorgen dat schaarse middelen beter verdeeld en geprioriteerd kunnen worden door SACEUR over het gehele verantwoordelijkheidsgebied. Daarnaast wil SACEUR over meer eenheden in een hogere staat van paraatheid beschikken. Een opvallende beweging hierin is dat er dan niet langer sprake is van *Notice to Move* (NTM), maar van *Notice to Effect* (NTE) en zogenaamde *TIER 1*-, *2*- en *3*-eenheden in plaats van de huidige VJTF-, FFG- en IFFG-gereedheidsstatus. Deze ontwikkelingen gaan direct invloed hebben op wat we nu het *Long Term Commitment Plan* noemen en waar de KM periodiek aan bijdraagt, bijvoorbeeld voor de *NATO Response Force*. De Nederlandse zeestrijdkrachten zullen goed moeten nadenken over hoe de eenheden binnen het *New Force Model* gepositioneerd gaan worden en welke gereedheidsstatus (NTE) ze nastreven. Dit alles heeft ongetwijfeld ook consequenties voor de samenstelling van het volgende *NATO blue book*. Dit laatste heeft een directe relatie met het *NATO Defence Planning Process* (NDPP) en geeft richting aan het ontwikkelen van (nationale) capaciteiten binnen het NAVO-raamwerk.

Een groeiende defensiebegroting in Nederland met een mogelijkheid tot doorgroeien naar de 2%-norm, alsmede de ontwikkelingen in Duitsland (100 miljard incidenteel en 2% BNP structureel), openen wellicht de deur naar

verdere vernieuwing en capaciteitsopbouw binnen de Nederlandse marine. Capaciteitsopbouw waarbij we daadwerkelijk in internationaal verband een bijdrage kunnen leveren aan het bieden van tegenwicht aan de Russische *Anti Access & Area Denial*-strategie en de *missile imbalance*.³ We praten dan bijvoorbeeld over het uitrusten van schepen met *Land Attack Missiles* en IAMD-capaciteit, het aanschaffen van bewapende maritieme drones en het robuuster maken van *Electronic Warfare*-capaciteit zoals beschreven in het *Future Littoral operating Concept* en *Littoral Operations 2035*. Het advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) 'keuzes voor de krijgsmacht' van 4 maart 2022 spreekt weliswaar over een kwantitatieve tekortkoming bij de KM, maar daar valt wat op af te dingen. Ook kwalitatief dienen er stappen gezet te worden.

Een andere opvallende ontwikkeling is dat er meer dan voorheen een coördinerende rol wordt gezien voor de NAVO waar het de interactie met *Home Defense Forces* betreft. Dit zijn de eenheden die ieder land bezit, bijvoorbeeld op de oostflank van de NAVO en die vaak niet in de eerste fase van een (naderend) conflict door de lidstaten uit handen worden gegeven. Staande nationale verdedigingsplannen en coördinatie van *NATO force generation* en *force flows* moeten derhalve afgestemd zijn op wat er al in de landen aanwezig is. Illustratief voor deze coördinatie betreft de ontwikkelingen medio februari in de regio rondom Oekraïne. Verschillende NAVO-landen stuurden op bi-laterale basis extra troepen naar de aan Oekraïne, Belarus en Rusland grenzende lidstaten. Zonder geactiveerde GRP's heeft SACEUR niet het mandaat om dit te doen, maar individuele landen wel. De NAVO heeft hierin, binnen de kaders van SSD, slechts een coördinerende rol en denkt vooral na over hoe een transitie van vreedstijd naar crisis/conflict moet plaatsvinden als GRP's wel worden geactiveerd. Binnen een paar dagen na de inval in Oekraïne werd de eerste fase van alle vijf de GRP's geactiveerd en kwamen diverse eenheden onder het bevel van de NAVO te staan. Deze reactie was snel en eensgezind.

Overzicht van de SACEUR commandostructuur

STRIKFORNATO (SFN)

Tot zover een overzicht van de voornaamste ontwikkelingen inzake het beleid en plannen binnen de NAVO. SFN, waar auteur dezes momenteel geplaatst is, betreft een van de eerste hoofdkwartieren die het *theatre-wide* element heeft omarmd en vormgegeven in een nieuw *concept of employment*. SFN is een relatief klein hoofdkwartier zonder eigen eenheden, maar met een vast omlijnde en overzichtelijke *force flow* gebaseerd op Amerikaanse plannen. De enige onzekerheid in deze *force flow* is dat de VS zich hier niet op laat vastleggen, wat voor de planners in de verschillende regionale NAVO-hoofdkwartieren soms lastig is. Alvorens in te gaan op SFN's rol in *Theatre-*

STRIKFORNATO's Mission⁴:

On order SFN will provide a Maritime Battle Staff, OPCOM directly to SACEUR, to deliver a rapidly deployable and scalable headquarters capable of planning and executing full spectrum joint maritime expeditionary operations and providing command and control of maritime Ballistic Missile Defense, primarily through integration of U.S. naval and amphibious forces, in order to provide assurance, deterrence, and collective defense for the Alliance.

Wide Support wordt eerst een kort overzicht geven van wat de meer algemene rol van SFN binnen de Alliantie inhoudt.

Binnen SFN komen drie elementen van *Maritime Strike*

samen: *Carrier Strike*, *Expeditionary Strike* (amfibische operaties) en *Long Range Precision Strike* (bijvoorbeeld de *Land Attack Missiles*). Een vierde rol van SFN mag daarbij niet over het hoofd worden gezien, namelijk die binnen het *Standing Defence Plan -11000 'Persistent Effort' (Ballistic Missile Defense)*, een onderdeel van *Integrated Air and Missile Defense (IAMD)*, waar Nederland met haar SMART-L ELR (*extended long range*) radarcapaciteit bijvoorbeeld tijdens de oefening *Formidable Shield '21* een bijdrage aan heeft geleverd.

STRIKFORNATO is SACEUR's snel inzetbare hoofdkwartier voor *Maritime Power Projection*. Met een *Notice to Move* van vijf dagen is SFN een van de hoofdkwartieren die invulling geeft aan de wens van SACEUR om te kunnen reageren met de zogeheten '*speed of relevance*' in het complete conflictspectrum van vrede naar crisis en conflict. SFN kent haar oorsprong in 1953, oorspronkelijk als *Maritime Battle Staff* met de naam STRIKFORSOUTH, met als focusgebied het Middellandse Zeegebied. Sinds 2004 is deze omgevormd naar STRIKFORNATO met een operatiegebied in NATO's gehele AOR en onder directe OPCOM van SACEUR, gepositioneerd naast de *Joint Force* en *Domain Commands*. Afhankelijk van de opdracht van SACEUR ondersteunt SFN met haar eenheden één of meerdere JFC's in een *supporting-supported* relatie. SFN is een MOU-organisatie (*Memorandum Of Understanding*) van dertien landen met de VS als *lead nation*. Het hoofdkwartier heeft ongeveer 130 functies waarvan Nederland er twee bekleedt. Te weten: een functie als *littoral operations planner* in de *J5 plans & policy* afdeling en een functie bij de J3 als *branche head IAMD (Integrated Air and Missile Defense)*.

Een MH-60S *Sea Hawk* helikopter vliegt naast de Italiaanse OPV *Orione P410*, 27 januari 2022 (B. Chambers & A. Beardsley, US Navy)

Om invulling te kunnen geven aan deze missie bestaat er een hechte relatie tussen SFN en de staf van de *USN Sixth Fleet*, gevestigd in Napels. Bij inzet van Amerikaanse *High End Maritime Strike* capaciteiten onder bevel van de NAVO versterkt de staf van de 6^e vloot de staf van SFN. Dit gebeurt hetzij aan boord van het USS Mt Whitney of aan de wal vanuit Napels of Oeiras in Portugal. De commandant (3-ster vlagofficier) van de 6^e vloot is tevens de commandant van STRIKFORNATO en daarnaast plaatsvervangend commandant van de *U.S. Naval Forces Europe/Africa* (USNAVFOREUR/AF). Een drukke baan waarbij slechts een klein deel van de aandacht op de NAVO is gefocust. In de praktijk runt de plaatsvervangend commandant van SFN, een Britse 2-ster vlagofficier, op dagelijkse basis het hoofdkwartier in Oeiras.

De afgelopen twee jaar heeft SFN zichzelf opnieuw uitgevonden onder de nieuwe koers van de NAVO, daarmee verwijzend naar SSD en SASP, maar ook onder een nieuwe koers van de Commandant USNAVFOREUR/AF. Een nieuwe koers die ervoor zorgt dat de *force flow* van Amerikaanse *High End Maritime Strike* capaciteiten richting de NAVO meer vastomlijnd is geworden. Steun aan meerdere JFC's tegelijkertijd (*theatre-wide*) staat daarbij centraal. Parallel aan het SSD en SASP werkt USEUCOM (*US European Command*) momenteel aan een nieuw plan om deze *force flow* in lijn met de NAVO-plannen vast te leggen. SACEUR is naast zijn rol als militair bevelhebber van de NAVO tevens commandant van USEUCOM en daarmee verantwoordelijk voor alle Amerikaanse eenheden en Amerikaanse defensieplannen in Europa.

De *Transfer of Authority* (TOA) van de *Carrier Strike Group-8* (CSG-8) naar de NAVO is een treffend voorbeeld van de *force flow* van *High End Maritime Strike*. Het USS Harry S. Truman wordt namelijk als vlaggenschip aangestuurd door SFN, wat op die schaal niet meer heeft voorgedaan sinds het einde van de Koude Oorlog. Het illustreert hoezeer de geopolitieke spanningen rondom Oekraïne zijn opgelopen. De *enhanced vigilance activity* waar CSG-8 onder bevel van de NAVO voer had de naam *Neptune Strike* en bediende zowel JFC Napels als JFC Brunssum van de gewenste Strategische Communicatie (STRATCOM)-effecten. *Neptune Strike* had twee belangrijke doelstellingen. Allereerst het beoefenen van de coördinatie en afstemming van operaties in lijn met de beoogde STRATCOM-effecten met SHAPE, AIRCOM, MARCOM, JFCBS en JFCNP. Meest bedoeld als afschrikking jegens Rusland. De tweede doelstelling was het faciliteren van training van de bemanningen van schepen en de *Carrier Air Wing*. Voor dat laatste ging een wereld van mogelijkheden open door gebruik te maken van SFN met haar liaison netwerk vertakt door de hele NAVO. Er zijn vanuit de Adriatische Zee missies gevlogen door heel Europa met medewerking van meer dan 25 NAVO-lidstaten. Ook voer SNMG2 een korte periode in het vlootverband mee.

Naast de integratie van *Carrier Strike* capaciteiten en de staande BMD-missie werkt SFN aan het verder integreren van *Expeditionary Strike* Capaciteiten onder NAVO-vlag. Zo is er sprake van het voor bepaalde periodes onder bevel nemen van de zogenaamde ARG/MEU (*Amphibious*

*NS-22 Press Statement*⁵:

Neptune Strike 2022 highlights the natural evolution of NATO's ability to integrate the high-end maritime warfare capabilities of a carrier strike group to support the defense of the Alliance.

Ready Group/ Marine Expeditionary Unit) op het moment dat ze in het verantwoordelijkheidsgebied van EUCOM opereren. Op deze wijze zou SFN via haar Amerikaanse netwerk een belangrijke bijdrage kunnen leveren in het mede coördineren en synchroniseren van amfibische capaciteiten binnen de Alliantie. Iets waar binnen het NALES- (*NATO Amphibious Leaders*) werkverband al langer naar wordt gestreefd.

Tot slot

Op 24 februari, tijdens de totstandkoming van dit artikel, valt Rusland Oekraïne binnen. Binnen een paar dagen werd de eerste fase van alle vijf de GRP's geactiveerd. Dit toonde een unieke mate van cohesie tussen de NAVO-partners. Planners binnen de NAVO zijn druk bezig met de voorbereiding op een mogelijke volgende fase van het conflict. Extra troepen zijn inmiddels gemobiliseerd en actief het oosten van het NAVO-grensgebied. Hoewel de oudere plannen (GRP's) gebruikt zijn voor de initiële mobilisatie, vindt de planning voor de volgende fase al plaats binnen de lijnen van DDA, SASP en het *New force Model*. De liaisons van SFN zijn alweer uitgezonden richting SHAPE, AIRCOM, *Sixth Fleet* en JFC Napels om een mogelijk volgende TOA-periode voor te bereiden ten behoeve van verdere *deterrence* richting Rusland, *reassurance* naar partners, het tonen van *Alliance Cohesion* en het bieden van collectieve verdediging indien noodzakelijk. Het bieden van *Reassurance* en het tonen van *Alliance Cohesion and Readiness* is de afgelopen 30 jaar nog nooit zo belangrijk geweest.

Luitenant-kolonel der Mariniers Jan Willem van Dijk is momenteel Senior Plans and Policy Advisor bij Naval Striking and Support Forces NATO en was in zijn vorige functie Commandant van NLMARSOF.

Noten

- 1 SSD geeft richting aan de afschrikingsactiviteiten van NAVO-landen in vreedstijd. Deze activiteiten vallen binnen het mandaat van SACEUR. Voor het uitvoeren van deze activiteiten heeft SACEUR geen aparte toestemming nodig van de Noord-Atlantische Raad. In SSD worden zogenaamde *Vigilance Activities* (VA's) beschreven. De oefening *Neptune Strike'22* was een *Vigilance Activity*. Verder wordt er binnen de NAVO gesproken over *enhanced Vigilance Activities* (eVA's) waar het activiteiten betreft als directe reactie op Russische activiteiten.
- 2 De rol van Allied Command Transformation (ACT) is bewust buiten de beschouwing gelaten.
- 3 Holslag, Marineblad augustus 2021, "Het wordt steeds moeilijker onze schepen te verdedigen, daarom moeten we vanaf een afstand hard kunnen terugslaan. Vuurkracht wordt belangrijker, alsook een zekere redundantie".
- 4 Zie: <https://sfn.nato.int>
- 5 Zie: <https://www.navy.mil/Press-Office/News-Stories/Article/2908325>